

Gemeentelijke heffingen

Met als uitgangspunt een 50/50-verhouding tussen loongevoelig en prijsgevoelig deel van de gemeentelijke uitgaven bedraagt het gemiddelde inflatieniveau voor 2018 1,20 %.

Voor de rioolheffing geldt dat op grond van het beheersplan, dat in 2017 opnieuw wordt opgesteld, de trendmatige aanpassing voor loon- en prijsstijgingen verhoogd wordt met het in het Gemeentelijk Rioleringsplan aangegeven percentage om tot een kostendeekkende exploitatie te komen.

Formatie

Peildatum voor de toegestane formatie is 1 februari 2017.

[1] Centraal Planbureau: decemberraming 2016, economische vooruitzichten 2017 d.d. 13 december 2016, korttermijneraming maart 2017 d.d. 24 maart 2017.

3.9 Overige

In het kader van de Bbv dienen wij nog aandacht te besteden aan de volgende onderdelen:

- De jaarlijks terugkerende arbeidskosten van vergelijkbare volume; dit heeft betrekking op de voorziening wachtgeld voormalige wethouders; zie voor een toelichting bij de desbetreffende voorziening.
- De investeringen, onderverdeeld naar investeringen met economisch en maatschappelijk nut; in de desbetreffende bijlage is een overzicht van investeringen opgenomen. In de huidige Bbv heeft de gemeente de vrijheid om investeringen met een maatschappelijk nut (wegen, parken, etc.) al dan niet te activeren en daarbij versneld af te schrijven. Dit leidt tot grote verschillen tussen gemeenten. In het nieuwe Bbv dienen investeringen met een maatschappelijk nut, evenals investeringen met een economisch nut, te worden geactiveerd en over de verwachte levensduur te worden afgeschreven.
- De financiering; dit onderdeel wordt behandeld in de financieringsparagraaf.
- De stand en het gespecificeerde verloop van reserves; in de bijlage staat een overzicht van reserves.
- De stand en het gespecificeerde verloop van voorzieningen; in de bijlage staat een overzicht van voorzieningen.

4. Paragrafen

4.1 Weerstandvermogen

4.1 Algemeen

Algemeen

Het weerstandsvermogen is het vermogen van de gemeente Den Helder om risico's te kunnen opvangen, zodat we onze taken kunnen blijven uitvoeren. Het is de verhouding tussen de weerstandscapaciteit en de risico's die niet op een andere wijze zijn afgedekt.

1. De weerstandscapaciteit betreft de beschikbare middelen en mogelijkheden om de niet begrote en onvoorzienbare kosten (risico's) op te kunnen vangen.
2. De risico's die we als organisatie lopen zijn de risico's van materiële betekenis waarvoor de gemeente geen maatregelen heeft getroffen. We willen over een toereikend weerstandsvermogen beschikken om te voorkomen dat iedere financiële tegenvaller ons dwingt tot bezuinigingen of ten laste gaan van bestaande taken. Wij gaan in deze paragraaf in op de weerstandscapaciteit en de risico's.

Weerstandvermogen

De ratio van het weerstandsvermogen moet vallen in de range van $1,0 < \text{ratio} > 1,4$.

De berekening is als volgt: Beschikbare weerstandscapaciteit : benodigde weerstandscapaciteit.

De beoordeling van de ratio en de te nemen maatregelen zijn in de volgende tabel weergegeven

Weerstandvermogen

De ratio van het weerstandsvermogen moet vallen in de range van $1,0 < \text{ratio} > 1,4$.

De berekening is als volgt: Beschikbare weerstandscapaciteit : benodigde weerstandscapaciteit.

De beoordeling van de ratio en de te nemen maatregelen zijn in de volgende tabel weergegeven.

Ratio weerstandvermogen	Betekenis	Beheersmaatregel
$> 2,0$	Uitstekend	Extra risico nemen/investeren
$1,4 < \text{ratio} > 2,0$	Ruim voldoende	Ruim voldoende Weerstandscapaciteit niet verhogen
$1,0 < \text{ratio} > 1,4$	Voldoende	Voldoende Consolideren weerstandscapaciteit
$0,8 < \text{ratio} > 1,0$	Matig	Matig Weerstandscapaciteit verhogen
$0,6 < \text{ratio} > 0,8$	Onvoldoende	Onvoldoende Weerstandscapaciteit verhogen
$< 0,6$	Ruim onvoldoende	Ruim onvoldoende Bezuinigen of risico's mijden

De stand van de algemene reserve eind 2016 is € 25.568.000

Vastgestelde mutaties in 2017 leiden per saldo tot een besteding van: € 985.000

Beschikbare weerstandscapaciteit geprognoseerd ultimo 2017 bedraagt € 24.583.000

De ratio weerstandsvermogen komt dan uit op € 24.568.000 / € 10.376.500 = 2,36.

De ratio voldoet aan de door de raad gestelde minimumrange van 1,0 < ratio > 1,4.

Risico's

Per risico kijken we wat het financieel voor ons betekent als een risico zich voordoet.

Ook de frequentie in tijd is een wegingsfactor.

Al deze beoordelingen resulteren in een risicoscore.

Hieronder het overzicht van de rekenpercentages die horen bij de risicoscores.

Geactualiseerd overzicht van de risico's

Omschrijving risico	Max.Risico	Risicoscore	Reken%	Risicobedrag
Leningen en garantstellingen tm 31-12-2015	122.700.000		divers	3.561.518
Leningen en garantstellingen vanaf 01-01-2016	14.500.000		20%	2.900.000
Schadeclaims en planschades	2.575.000	15	40%	1.030.000
Grondexploitatie		10		1.847.000
Baggerbeheer B.V.	1.925.896	10	50%	962.948
Gemeentelijke heffingen	150.000	10	50%	75.000
Totaal				10.376.466

4.2 Risico's

Exploitatie Willemsoord BV

Eventuele verliezen komen voor rekening van de gemeente als 100% aandeelhouder.

Willemsoord BV heeft over 2016 een voordelig resultaat en ook voor 2018 wordt een voordelig resultaat begroot.

Als Willemsoord BV niet meer aan haar betalingsverplichtingen o.a. naar de BNG kan voldoen, wordt de gemeente hiermee belast. Gezien de voordelige resultaten, is geen risicobedrag meer opgenomen.

Baggerbeheer BV

Milieupark Oost is een publiek-private samenwerking tussen de gemeente Den Helder (50%) en aannemingsmaatschappij De Vries & van de Wiel (50%). De deelname van de gemeente loopt via Baggerbeheer Den Helder BV, waarvan het college van B&W 100% aandeelhouder is. Door de verslechterende grond- en baggermarkt is Milieupark Oost verliesgevend.

De negatieve resultaten komen voor 50% voor rekening van Baggerbeheer Den Helder BV. De prognose voor 2017 is een verlies van € 280.000. Onderzoek naar de herpositionering van Baggerbeheer Den Helder BV geeft aan dat voor het definitief afvoeren van niet-buikbare specie/grond, de reservering niet toereikend is. De risicokans is zeer hoog. Het risicobedrag komt daarmee op € 535.000 per jaarschijf.

Schadeclaims en planschade

Navolgend treft u een overzicht van door derden tegen de gemeente ingediende vorderingen tot schadevergoeding vanaf € 75.000,- (exclusief wettelijke rente). Vorderingen waarvan het mogelijke effect op de jaarrekening minder dan € 75.000,- is, zijn buiten beschouwing gelaten. Ook treft u een overzicht van risico's op planschade vanaf € 75.000,-, waarbij wordt opgemerkt dat door gewijzigde regelgeving naar verwachting minder vaak een beroep op vergoeding van planschade zal worden gedaan.

Vorderingen tot schadevergoeding

1. Vordering naar aanleiding van aanbestedingsprocedure Veeg- en onkruidbeheer, aanhangig gemaakt door een inschrijver (hierna: wederpartij). Aanvankelijk vorderde de wederpartij € 350.000,-. De rechtbank heeft de wederpartij in de hoofdprocedure in het gelijk gesteld en heeft de zaak doorverwezen naar de schadestaatprocedure om de precieze omvang van de schade te bepalen. De gemeente is tegen deze uitspraak in hoger beroep gegaan. Het hoger beroep dient in november 2017. De wederpartij heeft nu een claim neergelegd van € 1,9 miljoen. De gemeente heeft deze vordering afgewezen in afwachting van het hoger beroep en de eventuele schadestaatprocedure.
2. Vordering naar aanleiding van sluiting hotel. Een hotel in Den Helder vindt dat de gemeente onrechtmatig heeft gehandeld door het hotel gedurende een periode te sluiten en eist vergoeding van gestelde schade. De Rechtbank Noord-Holland heeft met de uitspraak van 23 september 2015 de vorderingen van het hotel afgewezen. Het hotel heeft hoger beroep ingesteld bij het gerechtshof. Het hoger beroep dient in september 2017. Er is nog geen duidelijkheid over de hoogte van de schadeclaim, maar de vordering zal vermoedelijk hoger zijn dan € 75.000,-.
3. Vordering naar aanleiding van grondtransactie. Wederpartij vordert een schadebedrag van € 78.794,85, omdat zij vindt dat de gemeente schade heeft veroorzaakt door het niet nakomen van een overeenkomst tot koop/levering van een perceel bouwgrond. De rechtbank heeft op 17 augustus 2016 uitspraak gedaan en de vordering afgewezen. De wederpartij heeft hoger beroep ingesteld bij het gerechtshof. De zaak is nog aanhangig.

Planschades

1. Bestemmingsplan Nieuw-Den Helder Centrum. Op dit moment bestaat een risico op planschade in verband met het bestemmingsplan Nieuw-Den Helder Centrum 2013 (vastgesteld op 18-11-2013). Een globale inschatting komt uit op maximaal € 250.000,-.
2. Ook besluiten op aanvragen omgevingsvergunning voor een activiteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid onder b,c of g van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, leveren de gemeente een risico van planschade op. Een inschatting hiervan leidt tot een risico van maximaal € 250.000. Hierbij wordt opgemerkt dat deze planschade doorgaans wordt verlegd naar de vergunninghouder / initiatiefnemer.
3. Tot slot kan voor planschade die het gevolg kan zijn van andere gewijzigde (bestemmings-)plannen een bedrag van € 100.000 worden geraamd.

Grondexploitatie

Op basis van de risicoanalyse per complex hebben we de conclusie getrokken dat geen van de aanwezige risico's zodanig concreet en onvermijdbaar is dat we hiervoor nu een (aanvullende) voorziening moeten treffen. We lopen voor de grondexploitatie risico op onvoorziene financiële tegenvallers. Het risico is gerelateerd aan de nog te realiseren kosten en opbrengsten. Grootste risico's schuilen in de opbrengstenkant van de projecten. De opbrengsten zijn later in de tijd gefaseerd dan de investeringen.

Een groot deel van de investeringen doen we vooraf (aankopen, bouwrijp maken en dergelijke) om het mogelijk te maken grond te verkopen en opbrengsten te realiseren. Vertraging in het project en hierdoor het later realiseren van de opbrengsten heeft dan ook een negatief effect op het resultaat van het project. Het ontwikkelrisico schatten we in op een bedrag van € 1.847.000. Dit bedrag is ongeveer gelijk aan voorgaande jaren. In de jaarrekening 2014 is een grote voorziening getroffen om toekomstige verliezen af te dekken en er is geen aanleiding geweest om deze te verhogen of te verlagen. In de paragraaf Grondbeleid lichten we de risico's verder toe.

Leningen en garantstellingen

We lopen risico met de instellingen waaraan we een lening hebben verstrekt of waarvoor we een garantie hebben afgegeven. We riskeren een financiële tegenvaller als zij niet aan de aflossing- en/of renteverplichtingen kunnen voldoen en we daarop door de geldverstrekker worden aangesproken. Eind 2016 hebben we een totaalbedrag van € 67.300.000 aan geldleningen verstrekt. Daarnaast hebben we eind 2016 waarborgen verstrekt van in totaal € 55.400.000. De garanties afgegeven aan Theater de Kampanje en de Port of Den Helder tot een bedrag van € 14.500.000 zijn in het risicobedrag van Garantstelling vanaf 1 januari 2016 opgenomen. Het totaal aan verstrekte leningen en risico's waaruit het risicobedrag wordt bepaald bedraagt € 137.200.000.

Daarnaast zijn garanties afgegeven aan het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Het gaat om een bedrag van € 164.175.000. De systematiek van achtervang houdt in dat risico's met betrekking tot sociale woningbouw worden opgevangen door het WSW (de sector zelf). Pas in laatste instantie kan de gemeente worden aangesproken. Die wordt dan verplicht een renteloze lening te verstrekken. Het risico beperkt zich dan ook tot de mogelijke rentederving. Dit risico is zeer klein en daarom niet in een risicobedrag vertaald.

Op basis van de gedragslijn van de afgelopen jaren wordt 4% als risicobedrag opgenomen voor de garantstellingen voor 1 januari 2016 en voor de geldleningen en garantstellingen zonder achtervang na 1 januari 2016 een bedrag op basis van de risico in relatie tot de impactbenadering.

Gemeentelijke heffingen

Ten aanzien van de onroerende zaakbelasting (OZB) opbrengsten blijft het risico bestaan van de afwaardering van de grote met name incurante objecten als gevolg van bezwaar- en beroepsprocedures. Het gaat hier dan voornamelijk om objecten op het defensieterrain, ziekenhuis, verzorgingstehuizen, het terrein van Noorderhaven en van Woningstichting Den Helder. We zijn als gemeente extra gevoelig voor mutaties in de WOZ van deze instellingen, omdat ze een relatief groot deel uitmaken van de totale waarde van onroerende zaken in de gemeente.

Ten aanzien van de afvalstoffenheffing is de uiteindelijke opbrengst ook afhankelijk van het aantal kwijtscheldingen. De laatste jaren is er een tendens waar te nemen dat het aantal aanvragen om kwijtscheldingen toeneemt en door automatische toetsing via het Inlichtingenbureau er ook meer aanvragen gehonoreerd worden.

4.3 Stresstest

BBV verplichte kengetallen

Het BBV verplicht gemeenten om vanaf 2016 een zestal kengetallen op te nemen in de begroting en de jaarrekening. De kengetallen geven een beeld van de financiële situatie van de gemeente. De provincie gebruikt de uitkomsten vanuit de taak van financieel toezichthouder. Normen voor deze kengetallen zijn er niet omdat ze in hun onderlinge samenhang moeten worden bekeken en een uitvloeisel zijn van het door een

gemeente gevoerde beleid.

Begroting 2018 Kengetallen:	Verloop van de kengetallen					
	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	MJR 2019	MJR 2020	MJR 2021
structurele exploitatieruimte	2	0	-2	-2	-1	-1
solvabiliteitsratio	29	27	26	25	26	26
netto schuldquote	43	59	63	59	52	49
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	4	21	27	26	25	23
grondexploitatie	3	5	4	2	2	1
belastingcapaciteit	99	98	*)	*)	*)	*)

*) de belastingcapaciteit voor de begroting 2018 kan pas worden bepaald als de belastingtarieven voor 2018 zijn vastgesteld.

Een korte betekenis van de berekende kengetallen:

1. Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente of provincie heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is.

2. De solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de medeoverheid in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen.

3. Netto schuldquote & de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de medeoverheid ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken.

4. Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten.

5. Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in gemeenten zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde

Als gemeente hebben wij een eigen stresstest met normen ontwikkeld om zicht te hebben op de financiële stress binnen de gemeente. Alle door de BBV verplichte kengetallen komen ook terug in deze stresstest, maar zijn soms net even anders benoemd c.q. berekend. Zo vormt het kengetal netto schuldquote een onderdeel uit van de bepaling van de schuldpositie in de stresstest. In de nota Weerstandsvermogen en risicobeheersing zijn de definities van de indicatoren en de normeringen die daaraan zijn gekoppeld opgenomen.

Nr.	Indicator	Zeer goed	Goed	Voldoende	Matig	Onvoldoende
1a	Begroting					
1b	structurele exploitatieruimte					
2a	Weerstandsvermogen					
2b	Solvabiliteitsratio					
2c	Reserve ontwikkeling					
2d	Voorzieningen					
3a	Schuld positie					
3b	Schuld ontwikkeling					
4a	Rentekosten					
4b	Renterisiconorm					
5a	Grondexploitaties					
7a	Lokale lastendruk					

Gelet op de uitkomsten van de verplichte kengetallen tezamen met het overzicht van de stresstest kan het volgende worden gemeld:

1a / 1b Begroting-structurele exploitatieruimte

1a. Deze indicator geeft aan in welke mate sprake is van een structureel meerjarig sluitende begroting. De begroting voor 2018 en volgende jaren is voor geen enkel jaar sluitend. Voor alle jaren zijn de lasten hoger dan de baten, ook nadat onttrekkingen uit reserves hebben plaatsgevonden. Voor de stresstest betekent dit een onvoldoende en de daarbij behorende rode kleur. Vorig jaar hadden we een matig sluitende begroting, omdat deze alleen voor de jaren 2017 en 2018 sluitend was.

1b. Deze indicator geeft aan in hoeverre de structurele lasten in de begroting worden gedekt door structurele uitgaven (zie ook verplicht kengetal nummer 1). Dit wordt bepaald door de totale uitgaven en inkomsten van de begroting te corrigeren met de incidentele uitgaven en inkomsten. Het kengetal dat hieruit komt is - 2. Dit betekent dat de structurele lasten hoger zijn dan de structurele baten. De begroting is hierdoor niet in evenwicht. Dit levert een onvoldoende op.

Door middel van het vaststellen van het nieuw beleid, zal de begroting weer sluitend gemaakt worden en de structurele lasten in evenwicht komen met de structurele baten.

2a Weerstandsvermogen

Het door de raad vastgestelde minimum van het weerstandsvermogen is 1,25. Voor de begroting 2018 komt dit kengetal uit op 2,36. Er is daarmee sprake van voldoende weerstandsvermogen om mogelijke risico's die de gemeente loopt af te dekken. De verbetering van dit kengetal ten opzichte van vorig jaar hangt samen met de actualisering van de risicobepaling, onder meer door de risico's verbonden aan garantstellingen aan woningbouwverenigingen.

2b / 2c Reserves

Iets meer dan een kwart van de balans bestaat uit eigen vermogen (algemene + bestemmingsreserves). Dit is voldoende om beleidsprioriteiten in te vullen, meerjarig beleid mogelijk te maken en risico's af te dekken. Dit wel met de kanttekening dat het hierbij moet gaan om incidentele posten.

2d Voorzieningen

De dotaties aan voorzieningen zijn voldoende hoog geweest om de verwachte kosten in de toekomst te kunnen betalen. Er hoeft niet tussentijds te worden bijgestort.

3a / 3b Schuldpositie en schuldontwikkeling

De schuldpositie is goed. Er worden al jaren geen leningen meer opgenomen, alleen maar jaarlijks afgelost. Doordat we gaan investeren verschuift de schuldontwikkeling van voldoende naar matig. De schuldpositie neemt hierdoor niet toe, omdat we dit uit eigen middelen kunnen betalen. Bij de verplichte kengetallen is een sterke daling van de netto schuldquote van 2019 naar 2020 te zien. Dit wordt veroorzaakt door de aflossing van een lening aangegaan voor Woningstichting. Deze daling is niet te zien in het kengetal netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, omdat dit kengetal wordt gecorrigeerd voor alle leningen die zijn aangegaan en weer worden doorgeleend.

4a / 4b Rentekosten en renterisiconorm

Doordat de schuldenlast jaarlijks licht daalt nemen ook de rentekosten af. De renterisiconorm is hierdoor zeer goed (zie ook de paragraaf financiering voor de onderbouwing van de renterisiconorm)

5a Grondexploitatie

De twee grondexploitaties zijn Willem Alexander Hof en Doggerswijk West. De waarde van de grondexploitatie ten opzichte van het totaal van de baten van de exploitatie is relatief laag. Door deze lage grondpositie is ook het risico laag.

7a Lokale lastendruk

De lokale lastendruk beweegt zich rond het landelijk gemiddelde. Onderstaand overzicht geeft een indruk van de lokale lasten van Den Helder ten opzichte van vergelijkbare gemeenten en gemeenten die bij ons in de omgeving liggen over 2017.

gem. woonlasten meerpersoonshuishouden	2015	2016	2017
Den Helder	697	707	711
Hollands Kroon	769	772	778
Schagen	666	716	723
Assen	695	710	700
Almelo	733	775	773
Gem. Nederland	716	723	723

Bron: Coelo, Atlas van de lokale lasten

4.2 Onderhoud kapitaalgoederen

4.2.1 Kapitaalgoederen

Deze paragraaf geeft inzicht in het onderhoud van kapitaalgoederen. De kapitaalgoederen in Den Helder zijn verdeeld in de categorieën:

1. wegen
2. civiele kunstwerken
3. openbaar groen
4. riolering
5. openbare verlichting
6. spelen
7. watergangen
8. gemeentelijke gebouwen